

Az adományozott könyvek között egy-egy mű több példányban is előfordult és voltak olyanok is, amelyek a Könyvtár gyűjtési körén kívül estek. Ezen anyagból a Széchényi Könyvtár ellenérték nélkül átengedett a Budapesti Egyetemi Könyvtárnak 1172, a Debreceni Egyetemi Könyvtárnak 4349, a b. Eötvös József Kollégiumi Könyvtárnak 1172, a Magyar Művelődéstörténeti Intézetnek 53, a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárának 248, az Országgyűlési Könyvtárnak 126, a Szláv Philologiai Intézetnek 492, a Testnevelési Főiskolai Könyvtárnak 368 darabot.

Az ajándékkönyvek elosztásánál a Könyvtár arra törekedett, hogy az egyes munkák a legmegfelelőbb könyvtárba jussanak. Ezért a Könyvtár felszólította a tudományos intézeteket, hogy az érdeklődésükbe vágó anyag kiválogatására szláv nyelvekben jártas szakembereket küldjenek ki. Ez meg is történt a Budapesti Egyetemi Könyvtár, a Szláv Philologiai Intézet, a Magyar Művelődéstörténeti Intézet és a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára részéről.

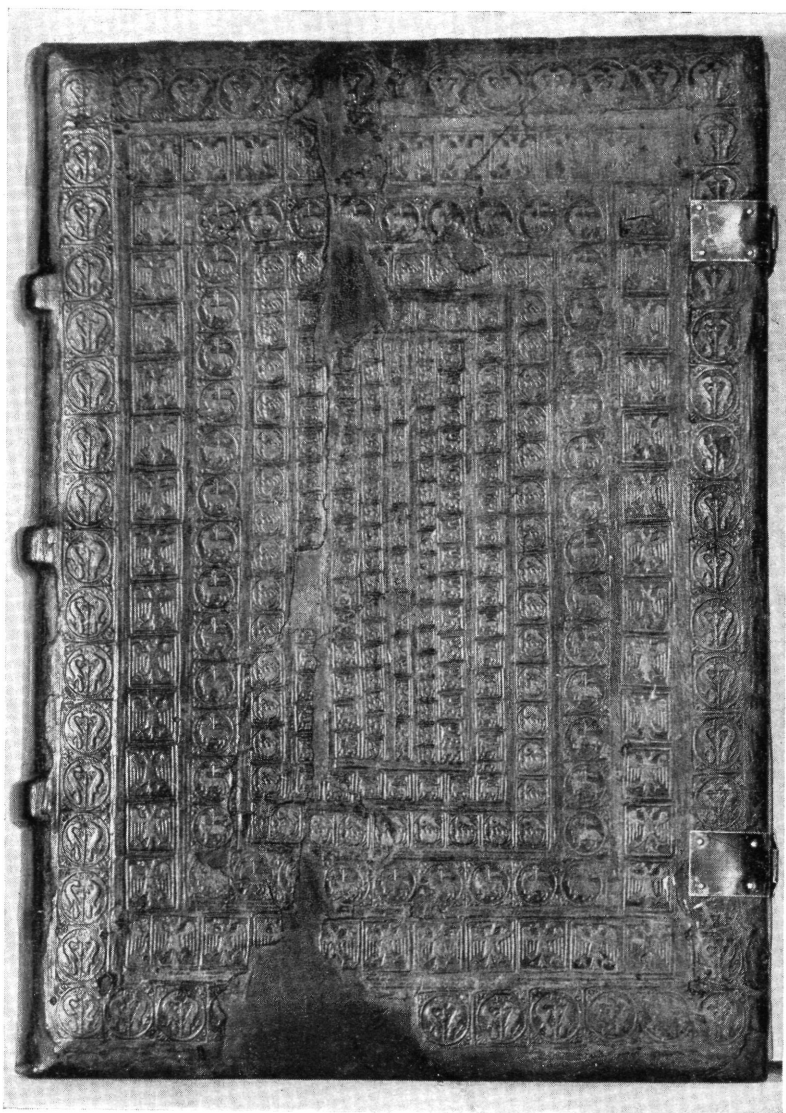
A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtára most gyűjti az Erdély felszabadult területéről származó és a meg szállás idejéből eredő nyomtatványokat. GÁSPÁR MARGIT.

Kódexek és régi könyvek restaurálása az Országos Széchényi Könyvtárban. Az Országos Széchényi Könyvtár ősnymtatvány-, régi magyar és TODORESZKU-gyűjteményében egynéhány kitűnő és korhű könyvkötéstől és restaurálástól eltekintve, alig találunk a könyvek korának megfelelő stílusban és kötéstechnikával készült kötést, illetőleg restaurálást.

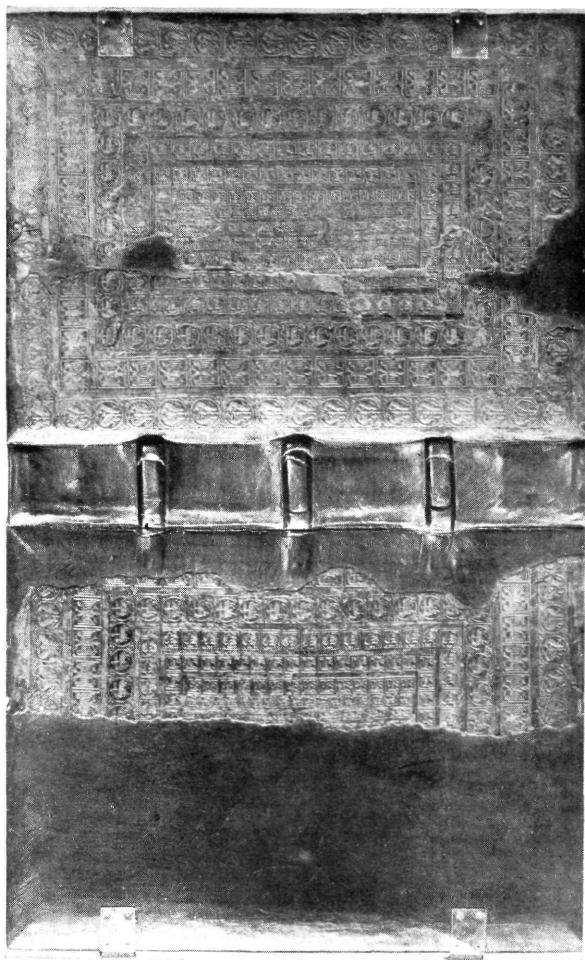
A könyvek restaurálása nem egyszerű feladat, mert a korhű, szép és jó restaurálás komoly kötéstörténeti kutatásokat, nagy türelmet és azonfelül megfelelő kezűgyességet, könyvkötői tudást is igényel. Ismerni kell a különböző korok kötéstechnikáját, stb.

Ezért érthető, hogy a fentemlített gyűjteményeknek korhű restaurálásához és kötéséhez sok idő és pénz kellett volna, de nem igen volt megfelelő szakember sem hozzá. A TODORESZKU-gyűjteményben levő kifogástalan és szép restaurálások mind kiváló külföldi restaurátoroknál készültek, mindegyikük hosszú hónapokig.

Az Országos Széchényi Könyvtár igazgatósága felismerte a kódexek és régi könyvek restaurálásának és a jövő számára való megmentésének nagy fontosságát és e sorok íróját bízta meg restaurátori és kötéstörténeti tanulmányok folytatásával. A munka eddigi eredményeként máris néhány, a hozzáértők véleménye szerint, sikeres restaurálást végeztem.

A Cod. lat. 79. jelzetű múzeumi kódex restaurált kötése.

A Cod. lat. 79. jelzetű múzeumi kódex restaurált kötése.

A fent vázolt restaurálási munkálatok most állandóan folyamatban vannak és így a rossz állapotban levő kódexek és régi könyvek egymás után kerülnek restaurálásra, vagy ha szükséges, korhű kötésre is, melyek közül az alábbiakban egy kódex különösen érdekes kötésrestaurálását ismertetem.

A könyvtár Cod. lat. 79. jelzetű XIV. századi kódexét kaptam kezeimhez azzal a megbizatással, hogy a kódextől már különvált, eltört és szúrágta elülső, valamint csonka hátsó tábláját hozzam rendbe. A táblák szarvasbőrrel voltak szabályosan bekötve, illetőleg beborítva. Amint tüzetesebben megvizsgáltam őket, láttam, hogy helyenkint a szarvasbőrborítás alatt nagyon szép, vaknyomásos régi barna bőrborítás van. A probléma most az volt, hogyan tudom ezt a vastag szarvasbőrborítást, amely jó vastag rozsliszt-csirizzel volt felragasztva, úgy leszedni a tábláról, hogy az alatta levő régi, szép kötéstörédeket semmilyen sérülés ne érje. Több órai áztatás után a szarvasbőrborítás teljesen felpuhult, de annyira, hogy a lehúzásnál állandóan szakadozott és alatta a vastag csirizréteg visszamaradt a régi vaknyomásos borításon. Hosszú órák óvatos munkája árán sikerült a ragasztótól és a szarvasbőrborítástól a táblákat megtisztítanom és ekkor láttam, hogy egy ritkaság, a XV. század végéről, vagy a XVI. század egész elejéről való reneszánsz-stílusban díszített, német eredetű vaknyomásos bőrkötéstörédekre akadtam. Az így megmentett törédeket óvatos fürösztések után itatóspapírok közé helyeztem, vigyázva arra, hogy a sok áztatástól felpuhult bőrön a vaknyomások ne préselődjenek el, hanem továbbra is felismerhetőek legyenek. Ez sikerült is.

A könyvtábla vaknyomásos díszítését nyolcféle finom metszésű vésetből állította össze a könyvkötőmester. A tábla szélétől befelé haladva, öt keretben egymásután a következő díszítmények vannak: az első sorban liliumra hajló két páva, a második sorban kétfejű sas, a harmadikban a zászlós bárány, a negyedikben a fészkére hajló pelikán, végül az ötödik sorban szarvas. Az ezeken belül megmaradt tükörben a véseteket csak függőleges sorokban használta a mester. A két szélső sorban oroszlánt, ezektől befelé egy-egy sor ülő majmot, végül a középen egy sorban sárkányt találunk. Ezzel az ízléses és mesterien alkalmazott vaknyomású mintával a kódex mindkét táblája egyformán van díszítve. A hátsó táblán levő kötéstörédeknek ma már csak a fele van meg.

Amikor a kötéstörédeket a tábláról leszedtem, anélkül, hogy további sérülés érte volna, láttam, hogy a hátsó, csonka fatáblán négy régibb borda számára kivésott nyílás van, valamilyen szürke masszával betömve. A kötés mostani három bordája számára pedig

új nyílásokat véstek. Így kétségtelenné vált, hogy a XIV. századból származó kódex egyik eredeti fatáblamaradványával állok szemben.

Valószínű, hogy a kódex eredeti kötése tönkrement és tulajdonosa a XV. század végén, vagy a XVI. század elején valamelyik német mesterrel újra kötötte; erre vall a táblák külső legömbölyítése. (Az olaszok a tábla belső szélét gömbölyítették le, ami a Corvinákon is megfigyelhető.) A könyvkötőmesternek, úgy látszik, volt érzéke a hagyományok iránt és új kötéséhez a kódex előbb említett egyik eredeti tábláját használta fel, megfelelő új bordavésetekkel ellátva. A fenti megállapításon igazolja még a két tábla faanyagának különbözősége is; a régi bükk, az újabb tölgy. Később a szép vaknyomásos bőrkötés is részben tönkrement és talán kétszáz évvel ezelőtt valamelyik kontár könyvkötő az egész kódexet a régi kötés meghagyásával újra szarvasbőrrel borította be. Az utóbbi kötés a szarvasbőr nem nagy tartósságánál fogva és a kódex hányatott sorsa folytán ment tönkre.

A munka további menetében a kódex újra megfelelő korhú bordákra fűzve és hímzett oromszegéssel ellátva, présbe került. A két régi fatábla helyett új tölgyfatáblákat csináltattam, pontosan a régi mintájára és ezeket a régi kötéstörödékekhez hasonló színűre festett kecskebőrborítással láttam el. Az így elkészült kötésre azután pontos mérések és előrajzolás után ragasztással rákerült az eredeti vaknyomásos bőrborítás-törödékek, úgy elhelyezve, hogy a megmaradt részek a kódex tábláin mindenütt az eredeti helyükre kerültek.

SASVÁRI DEZSŐ.

Kormeghatározó-e az $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$. (A XVIII. századbeli magyar könyvek meghatározása c. cikkhez. MKSzemle, 1938.)

Az 1726-ban, Lőcsén megjelent *Ráday Pál: Lelki Hódolásban* (a nyomdász neve nincs megemlítve), az $\ddot{o}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{u}$ jele: *örvendeztető 4, erősítéd őket 4, gyönyörűséges 6, tömlötz 62.*

Az 1739-ben Pozsonyban (*Spajzer Ferencz* költségével) megjelent „*Magyar-Országi Státusok Titulusival Bővítettett Uj Kalendarium*” címlapján az $\ddot{o}$ jele δ : *Bővítettett.* Benn a szövegrészben az $\ddot{o}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{u}$ jele $\ddot{o}$, $\ddot{u}$. *első C₂, öfzben C₂, ütés C₂, erőséti C₂, Pünkösöd C₂. — dücsöfsgére I₃, erőssen I₃.*

Ugyanennek a *Kalendarium*-nak, ugyanettől a nyomdásztól nyomtatott 1754-i újabb kiadásában az $\ddot{o}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{u}$ nyomdai jele δ , $\acute{u}$: *gyümöltknek C, költség C.*

Ugyanennek a *Kalendarium*-nak 1763-ban nyomtatott kiadásában az $\ddot{o}$, $\ddot{o}$, $\ddot{u}$, $\ddot{u}$ nyomdai jele δ , $\acute{u}$: *Midőn D₂, sőt D₂, Regensül D₂, Első D₂.*